

Kesedaran komuniti terhadap pengurusan kebersihan dalam kawasan perkampungan homestay di Daerah Temerloh

Rosniza Aznie Che Rose, Zainor Nizam Zainal Abidin, Rosmiza M.Z.

Program Geografi, Pusat Penyelidikan Kelestarian Sosial, Persekitaran dan Pembangunan,
Universiti Kebangsaan Malaysia

Correspondence: Rosniza Aznie Che Rose (email: aznie@ukm.edu.my)

Abstrak

Tujuan utama kajian ini dijalankan adalah untuk mengenal pasti tahap kesedaran terhadap pengurusan kebersihan di kawasan perkampungan homestay di daerah Temerloh. Kajian ini dijalankan di dua buah kampung yang terlibat secara aktif dalam aktiviti homestay di daerah Temerloh iaitu Kampung Rumpun Makmur dan FELDA Jenka 25. Instrumen kajian yang digunakan adalah borang soal selidik dan temu bual bersama pengusaha homestay dan penduduk kampung. Seramai 55 orang responden dipilih melalui pensampelan secara purposif. Kajian mendapati tahap kesedaran pengurusan kebersihan di kedua-dua buah kampung adalah berbeza. Kampung FELDA Jenka 25 mempunyai tahap kesedaran kebersihan yang lebih tinggi berbanding Kampung Rumpun Makmur. Hasil kajian turut mendapati penduduk di kedua-dua kawasan kampung mematuhi garis panduan pada tahap yang tinggi seperti yang ditetapkan oleh Kementerian Pelancongan dan Kebudayaan Malaysia terhadap beberapa aspek seperti kemudahan akses jalan raya, bebas dari pencemaran alam sekitar, persekitaran yang sesuai untuk memaparkan cara hidup orang Malaysia, ruangan bilik tidur yang mencukupi, layanan mesra terhadap pelancong, keselesaan pelancong, penyelenggaraan yang rapi terhadap kemudahan asas, kebersihan persekitaran rumah, sistem pembuangan air dan perparitan yang baik serta peka terhadap langkah-langkah keselamatan. Walau bagaimanapun, program homestay di kedua-dua kampung ini memerlukan perhatian daripada pihak sewajarnya bagi memastikan program ini terus kompetitif sekali gus menepati objektif yang telah ditetapkan oleh Kementerian Pelancongan dan Kebudayaan Malaysia.

Kata kunci: homestay, komuniti, pengurusan, pelancongan, penduduk kampung, pengusaha

Community awareness towards the management of cleanliness in homestay Village Area, Temerloh

Abstract

The main objective of this study is to identify the level of awareness on cleanliness management of homestay villages in Temerloh District. This study was carried out in two villages that were actively involved in homestay activities in Temerloh district namely Kampung Rumpun Makmur and FELDA Jengka 25. The instruments used were questionnaires and interview with homestay operators and the villagers. A total of 55 respondents were selected through purposive sampling. The study found that the levels of cleanliness management awareness in both villages was different. FELDA Jengka 25 has a higher level of cleanliness and beautification awareness than Kampung Rumpun Makmur. Based on the findings, residents of both villages adhere to high levels of the guidelines as set by Ministry of Culture and Tourism Malaysia on several aspects, such as road accessibility facilities, free from environmental pollution, appropriate environment for displaying Malaysian lifestyle, adequate bedroom, friendly hospitality, tourist comfort, intensive maintenance of basic amenities, cleanliness of the home environment, good drainage system and sensitive to security measures. However, the homestay program in both villages requires the attention of appropriate parties to ensure that the homestay program activities continues to meet the objectives set by the Ministry of Tourism and Culture.

Keywords: homestay, community, management, tourism, villagers, entrepreneurs

Pengenalan

Program homestay adalah salah satu strategi pelancongan di luar bandar. Ia melibatkan pelancong menginap, menjamu selera dan dihiburkan dengan acara tradisional dan aktiviti bersama penduduk kampung yang terlibat. Melalui program ini, pelancong dapat berinteraksi secara terus dengan keluarga yang menjadi tuan rumah (hos) mereka (Jabil et al., 2011). Aspek pengurusan kebersihan kampung merupakan satu elemen yang penting dalam menjayakan program homestay. Tahap kebersihan yang tinggi boleh meningkatkan imej kampung tersebut untuk menarik kedatangan pelancong. Dua kawasan kajian yang dijalankan iaitu Kampung Rumpun Makmur dan FELDA Jengka 25 merupakan kawasan yang aktif dan pernah memenangi kejuaraan dalam pertandingan kebersihan dan keceriaan homestay pada suatu ketika dahulu. Namun, kedatangan pelancong dari luar dan dalam negara dikatakan sudah berkurang. Malahan, program homestay tidak aktif seperti dahulu dan ini telah memberikan impak terhadap suasana kampung mereka.

Kampung Rumpun Makmur pernah memenangi beberapa pengiktirafan serta pertandingan, antaranya Johan kategori Perkampungan FELCRA sempena Pertandingan Landskap Hari Kebangsaan Tahun 1997, Johan kategori Pertandingan Desa Cemerlang Daerah Temerloh 2001, Johan pertandingan sempena Bulan Kemerdekaan Peringkat Daerah Temerloh 2004, Naib Johan pertandingan Anugerah Desa Cemerlang di Temerloh 2005, Tempat ketiga Anugerah Pelancong Homestay di Negeri Pahang tahun 2007 dan Naib Johan Anugerah Desa Cemerlang peringkat Daerah Temerloh 2011 (FELCRA PPSK Rumpun Makmur, 2011). Manakala perkampungan

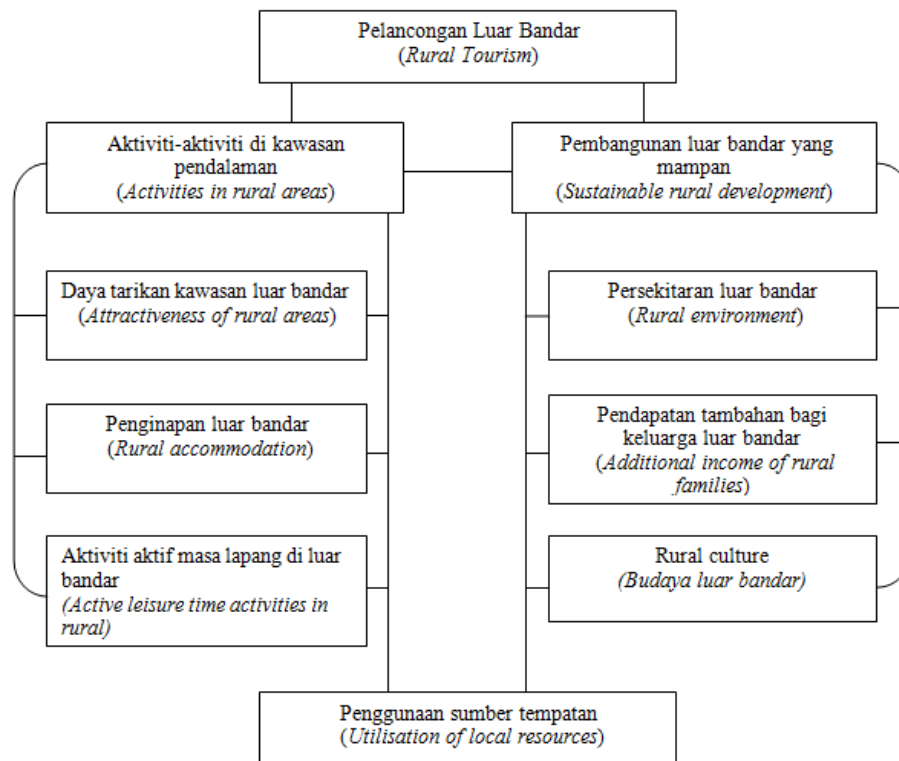
FELDA Jengka 25 yang pernah menjadi sebutan dalam program Inap Desa di Malaysia kerana selain daripada faktor lokasi kawasan perkampungan ini yang berhampiran dengan kaki Gunung Senyum, faktor keceriaan dan kecantikan rumah peneroka menjadi salah satu faktor tarikan pelancong untuk datang ke kampung mereka.

Pada tahun 2007, populariti kawasan kampung ini melonjak akibat daripada program 'Inap Desa' dan pihak pengurusan kampung sering mengadakan pertandingan kebersihan dan keceriaan rumah, selain menganjurkan aktiviti gotong-royong untuk mengindahkan kawasan kampung dengan melibatkan semua individu dalam tanah rancangan kampung tersebut. Salah satu objektif program homestay ini adalah untuk mengekalkan kebersihan dan keceriaan di kampung mereka (Siti Noorhaliza, 2007; Rosniza Aznie et al., 2015). Kedua-dua kawasan perkampungan ini dikatakan telah kurang menerima kunjungan pelancong luar pada masa sekarang. Oleh itu, suasana kebersihan dan keceriaan kampung mereka telah menurun disebabkan kurangnya sambutan pelancong dan komitmen penduduk. Masalah kekurangan kedatangan pelancong luar juga disebabkan berlakunya masalah orang tengah yang dikatakan tidak adil terhadap pengagihan pelancong serta kelemahan pengurusan yang tidak cekap menarik pelancong luar dan dalam negara. Disebabkan masalah seperti ini, bilangan peserta ataupun pengusaha juga semakin berkurang dan mereka tidak lagi bersemangat untuk menjalankan program homestay ini.

Bencana banjir di Temerloh pada akhir tahun 2014 menyebabkan perkampungan di sekitarnya ditenggelami air banjir. Bencana banjir ini memberikan kesan buruk terhadap beberapa kampung yang ada di dalam daerah Temerloh. Bencana banjir telah menyebabkan kebanyakan kampung yang rendah ditenggelami air dan sekali gus beberapa aktiviti ekonomi penduduk tempatan lumpuh. Kesan selepas bencana banjir menyebabkan beberapa infrastruktur kampung musnah dan kawasan tempat tinggal penduduk perlu dibersihkan daripada lumpur dan sampah-sarap. Salah satu kampung yang terkesan daripada bencana ini iaitu Kampung Rumpun Makmur. Bencana banjir ini turut memberikan impak terhadap program homestay di Temerloh kerana perlunya usaha dan bantuan untuk membaik pulih dan menceriakan kampung yang terlibat.

Teori konseptual: Model Pengurusan Pelancongan Luar Bandar

Pengkaji menggunakan model pengurusan pelancongan luar bandar (Rajah 1) untuk memberikan gambaran terhadap pengurusan homestay yang dijalankan di Malaysia. Memandangkan pelancongan homestay di Malaysia ini adalah tertumpu di kawasan luar bandar, model ini dapat memberikan gambaran yang menyeluruh terhadap beberapa aspek penting dalam program pelancongan homestay ini.

Sumber: Arunesh et al., 2014.

Rajah1. Model untuk memahami pengurusan pelancongan luar bandar

Rajah 1 menunjukkan model untuk memahami pengurusan pelancongan luar bandar dengan berteraskan konsep pelancongan luar bandar/desa. Program ini memberikan manfaat kepada masyarakat setempat melalui peluang keusahawanan, penjana pendapatan, peluang pekerjaan, pemuliharaan dan pembangunan seni kraf luar bandar, pembangunan infrastruktur dan pemeliharaan alam sekitar dan warisan (Mishra, 2001; Arunesh et al., 2014).

Hasil kajian Arunesh et al. (2014) mendapati salah satu tema kategori produk pelancongan desa/luar bandar yang menggalakkan pengurusan sumber pelancongan secara mampan di India adalah *village based tourism*, selain daripada *eco-tourism* dan *cultural tourism*. Kawasan luar bandar atau kampung yang mempunyai kepelbagaian budaya dan sumber semula jadi dapat dijadikan destinasi pelancongan yang sangat menarik serta menggalakkan pengurusan yang mampan. *Village based tourism* adalah pelancongan yang melibatkan pelancong berkongsi pengalaman hidup dengan penduduk kampung dan penduduk memperoleh manfaat ekonomi daripada aktiviti pelancongan seperti aktiviti tradisional dan budaya masyarakat luar bandar. Arunesh et al. (2014) menegaskan model pengurusan pelancongan desa/ luar bandar memberikan penekanan terhadap beberapa aspek, iaitu peningkatan dalam kebersihan di kampung, sistem saliran dan alam sekitar serta kesedaran dalam kalangan rakyat bagi memupuk suasana kondusif untuk pelancong di beberapa tempat, sistem pelupusan sampah yang mampu mengubah sistem sanitasi dan kesihatan kampung, penekanan terhadap kebersihan sumber bekalan air yang bersih dan tandas di rumah homestay, aktiviti latihan dan panduan kepada belia dan wanita dalam membantu industri pelancongan tempatan seperti aspek hospitaliti dan masakan, dan

penyelesaian masalah penyediaan kemudahan penginapan oleh masyarakat tempatan agar membantu pelancong untuk merasa sebahagian pengalaman berdasarkan aktiviti tradisional daripada masyarakat setempat.

Menurut Rosazman dan Velan (2014), kemerosotan minat para pelancong terhadap program homestay di Malaysia adalah disebabkan oleh ramai pengusaha homestay di negara ini tidak melakukan penambahbaikan terhadap kualiti perkhidmatan seperti kemudahan asas. Kajian yang dilakukan di Sabah mendapati kemudahan bilik air di homestay Kundasang tidak memenuhi kehendak pelancong (Rosazman & Velan, 2014).

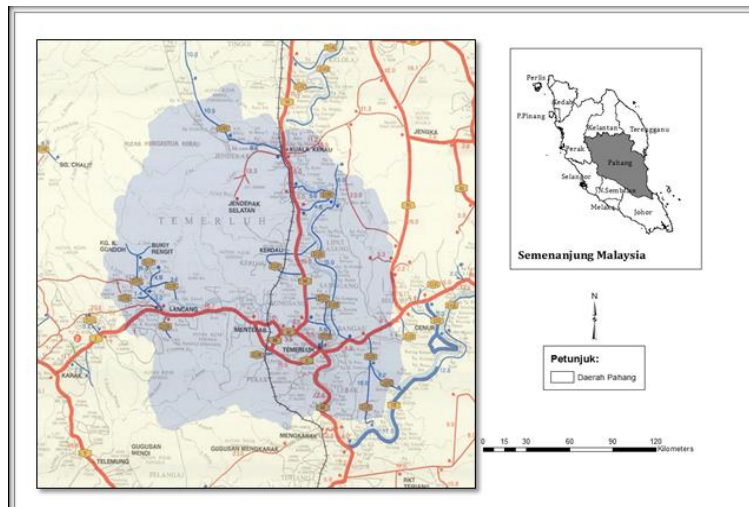
Metod dan kawasan kajian

Pendekatan yang digunakan dalam penyelidikan ini ialah pendekatan kuantitatif. Kajian ini melibatkan responden sebanyak 55 orang yang terdiri daripada pengusaha homestay dan penduduk setempat di kawasan kampung tersebut. Bilangan responden dipilih dalam kalangan penduduk Kampung Rumpun Makmur dan FELDA Jengka 25 yang diwakili oleh tuan rumah. Responden yang dipilih terbahagi kepada dua kategori iaitu pengusaha homestay dan penduduk kampung yang tidak terlibat dengan program homestay. Pengkaji menggunakan kaedah pensampelan secara purposif atau bertujuan iaitu merujuk kepada persampelan responden yang mempunyai ciri-ciri tertentu yang dipilih iaitu Tuan Rumah dan pengusaha homestay. Pemilihan kawasan kajian penting untuk mendapatkan hasil kajian yang dapat menepati objektif kajian yang dijalankan oleh pengkaji.

Pemilihan kawasan kajian ini adalah berdasarkan kepada kesesuaian tajuk dan latar belakang kawasan perkampungan yang aktif menjalankan aktiviti program homestay sebagai kawasan kajian adalah kerana kedua-dua kampung ini mempunyai latar belakang pengurusan yang berbeza serta demografi penduduk yang berbeza. FELDA Jengka 25 diuruskan di bawah Pengurusan FELDA Malaysia Berhad. Manakala, Kampung Rumpun Makmur diuruskan oleh FELCRA. Kedua-dua kampung ini merupakan kampung yang giat menjalankan program anak angkat, menerima kunjungan pelancong luar dan dalam negara serta menjalankan pelbagai aktiviti bersama pelancong. Kedua-dua kampung atau kawasan penempatan ini adalah sebuah kawasan yang didirikan dalam struktur yang terancang kerana mempunyai blok kawasan dalam setiap kampung.

Latar belakang Temerloh

Temerloh adalah sebuah bandar di tengah-tengah negeri Pahang, Malaysia yang terletak di persimpangan antara Sungai Semantan dan Sungai Pahang, Temerloh berada pada ketinggian 163 kaki di atas aras laut dan kedudukan geografinya ialah 3°27'U dan 102°26'T. Bandar ini bermula daripada aktiviti perdagangan yang wujud sejak dahulu kerana daripada lokasinya yang strategik. Bandar ini telah digelar "Bandar Ikan Patin". Keluasannya 225,086 hektar (2,251 km persegi), dengan penduduk pada tahun 2009 seramai 164,900 orang. Memandangkan kedudukannya di tengah-tengah Semenanjung, gelaran 'Titik Tengah Semenanjung' telah pun menjadi nama jolokan daerah ini (Pejabat Daerah Temerloh, 2015).

Sumber: Pejabat Daerah Temerloh, 2015

Rajah 1. Peta Daerah Temerloh

Latar belakang Kampung Rumpun Makmur

a. Lokasi

Perkampungan Kampung Rumpun Makmur adalah terletak di dalam Daerah Temerloh dan berhampiran dengan Pekan Kuala Krau iaitu sejauh 3 kilometer. Jarak Rumpun Makmur dari bandar Temerloh adalah 42 kilometer dan dari Bandar Kuantan ialah 190 kilometer. Terletak di bahagian barat Jengka dan jarak dari bandar Jengka Pusat ialah 25 kilometer. Kedudukan latitud $3^{\circ}43'41''N$ dan longitud $102^{\circ}22'54''E$. Kedudukan kampung ini adalah berhampiran dengan Sungai Pahang dan boleh diakses menggunakan Lebuhraya Pantai Timur.

b. Sejarah dan profil kampung

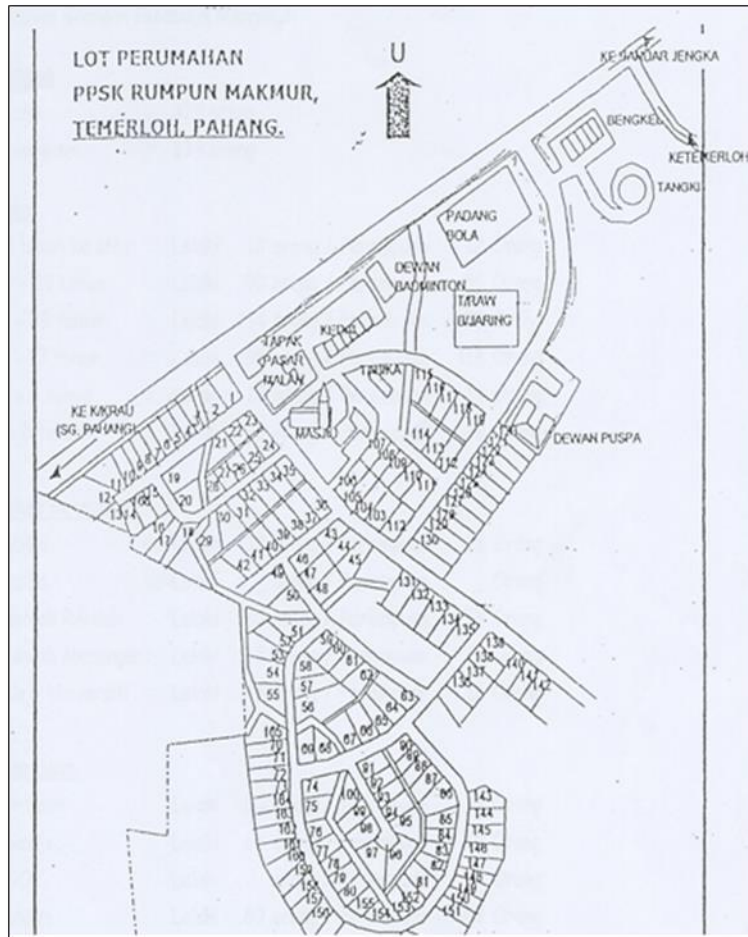
Projek penyusunan semula Kampung FELCRA Rumpun Makmur diwujudkan oleh Kementerian Kemajuan Luar Bandar melalui Agensi FELCRA dan Lembaga Kemajuan Wilayah Jengka (LKWJ). Pewujudan projek ini adalah bertujuan untuk mengumpulkan penduduk Kampung tradisional sekitar bagi memudahkan kerajaan menyalurkan kemudahan infrastruktur dengan lebih terancang. Projek ini telah dirasmikan oleh Y.A.B En. Ghafar Baba, Timbalan Perdana Menteri pada tahun 1986. “Maju Serumpun Makmur Sekampung” bermaksud tiga buah kampung yang telah disatukan dalam kawasan perumahan. Projek ini merangkumi 3 JKKK berhampiran iaitu JKK Kg. Sekoh, JKK Paya Angut dan JKK Kg. Pulau Raya. Projek ini terletak di bahagian Barat Wilayah Jengka dan bersempadan dengan Sungai Pahang dengan jarak 25 Kilometer dari Bandar Jengka. Pekan yang berhampiran ialah Kuala Krau sejauh 3 KM menyeberangi Sungai Pahang. Jumlah Rumah yang terbina ialah sebanyak 100 buah bagi peringkat pertama dan 66 buah bagi peringkat kedua, menjadikan sebanyak 166 buah rumah. Jumlah peserta yang menjadi peserta FELCRA seramai 162 orang yang mempunyai pegangan saham yang berlainan iaitu seramai 99 orang mempunyai 8 ekar manakala 63 orang lagi mempunyai saham 4 ekar (PPSK FELCRA Rumpun Makmur, 2006). Kawasan perkampungan ini berkeluasan 482.63 hektar dengan tanaman sawit dan 135.34 hektar kawasan perkampungan dan dihuni seramai 825 orang penduduk dengan 172 buah keluarga (Kementerian Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah, 2015).

Keluasan kawasan Kampung Rumpun Makmur adalah seluas 10 kilometer persegi. Ia dilengkapi dengan pelbagai kemudahan asas seperti tenaga elektrik, saluran air bersih, sekolah, klinik dan lain-lain. Tambahan pula, pembinaan Jambatan Kuala Krau telah menjadi pemangkin kepada kegiatan sosioekonomi dan prasarana kawasan sekitar. Pembinaan jambatan ini dapat memendekkan perjalanan ke Rumpun Makmur dan kawasan sekitarnya melalui laluan Temerloh atau Jerantut yang sebelum ini mengambil masa kira-kira sejam melalui Jengka. Pembinaan kemudahan jambatan ini telah memberikan kemudahan kepada lebih 60,000 penduduk di kawasan sekitar (FELCRA PPSK Rumpun Makmur, 2005).

Program Homestay di Rumpun Makmur

Sebelum program homestay ini ditubuhkan Kampung Rumpun Makmur cukup terkenal dengan penyertaan pertandingan keceriaan kampung dan antara penglibatan bukti penglibatan Kampung Rumpun Makmur ialah pernah memenangi johan kategori perkampungan FELCRA sempena pertandingan landskap Hari Kebangsaan 1997, johan pertandingan desa cemerlang daerah Temerloh pada 2001, naib johan anugerah desa cemerlang daerah Temerloh 2005. Pencapaian dan sambutan masyarakat yang tinggi, Program Homestay Rumpun Makmur telah mula diperkenalkan pada tahun 2005 dan mula bergiat aktif sepenuhnya pada tahun 2006 dan mula menerima pelancong dan mempromosikan Rumpun Makmur. Sehingga kini, sebanyak 23 buah rumah telah didaftarkan dan diberi sijil pengiktirafan manakala 17 buah dalam proses memperoleh sijil dari kementerian (Rajah 2). Perkampungan ini merupakan penempatan tersusun yang masih mengamalkan budaya kampung, keramahan penduduk dan keadaan alam semula jadi. Beberapa perkara penting dikenal pasti sebagai program percutian homestay di sini antaranya:

- i. Keaslian- Penduduk dan peserta program, meneruskan cara hidup dan kerja harian masing-masing seperti biasa. Malahan, kehadiran pelancong tidak menjejaskan aktiviti harian mereka.
- ii. Keselesaan/ kebersihan/ penyertaan aktiviti penduduk- Program homestay di Kampung Rumpun Makmur menawarkan pelbagai pakej kebudayaan, kemasyarakatan, ekopelancongan, agro pelancongan dan lain-lain. Antara program menarik yang ditawarkan ialah merasai pengalaman bekerja di ladang kelapa sawit dan getah, meneroka keindahan Gunung Senyum, memancing, menyusuri Sungai Pahang, melawat perkampungan orang Asli Jahut, melawat makam Pahlawan Mat Kilau, permainan tradisional dan melawat Pusat Kraftangan Temin.

Sumber: Profil PPSK Rumpun Makmur, 2015

Rajah 2. Peta kawasan kampung Rumpun Makmur

Latar Belakang FELDA Jenka 25

a. Lokasi

Perkampungan FELDA Jenka 25 terletak di Daerah Temerloh, Kuala Krau, Pahang. Jarak dari Jenka 25 ke Temerloh ialah 60 Kilometer manakala ke bandar yang terdekat iaitu Bandar Jenka hanya 20 kilometer. Manakala jarak dari bandar Jerantut ialah 30 kilometer dan bandar besar Kuantan ialah 180 kilometer. Kedudukan latitud iaitu $3^{\circ}43'52.71''N$ dan longitud $102^{\circ}25'54.85''E$. Rancangan tanah FELDA ini dikelilingi oleh perkampungan tradisional dan tanah rancangan FELDA yang lain. Kawasan perkampungan ini juga terletak di kaki Hutan Lipur Gunung Senyum yang menjadi sebahagian produk Homestay FELDA Jenka 25. Hasil utama tanah rancangan ini adalah tanaman kelapa sawit. FELDA Jenka 25 ini di bawah Parlimen Kuala Krau dan kawasan Dewan Undangan Negeri Kerdau.

b. Sejarah dan penduduk

Perkampungan Jenka 25 dilengkapi dengan semua kemudahan asas, termasuk 100% jalan perkampungan telah diturap dengan tar. Bilangan peneroka Jenka 25 adalah seramai 152 orang.

Pada keseluruhan bilangan penduduk seramai 1450 orang. Kawasan perkampungan FELDA ini menempatkan seramai 152 keluarga Melayu sejak tahun 1986. Pecahan penduduk mengikut negeri asal adalah seperti berikut : Pahang (45 orang), Kedah (27 orang), Selangor (26 orang), Perak (22 orang), Kelantan (15 orang), Johor (9 orang), Terengganu (5 orang), Melaka (2 orang) dan Negeri Sembilan (1 orang).

Dianggap 'adik bongsu' Jengka tanah rancangan ini dibangunkan pada 1978 dengan tanaman kelapa sawit seluas 629.45 hektar dan 67.22 hektar kawasan perkampungan. Kawasan FELDA Jengka 24 terletak dalam gugusan Jengka Tiga Segi yang memiliki keistimewaan tersendiri kerana berada dalam lokasi yang boleh dieksploitasi untuk program homestay untuk menyokong sector pelancongan negara. Berhampiran dengan pusat rekreasi Gunung Senyum yang menjadi tumpuan pelancong yang mahu meneroka 7 gua misteri gunung itu dan dikelilingi lokasi destinasi pelancongan bertaraf dunia seperti Gua Kota Gelanggi, Taman Negara, Jerantut, Pusat Penyelidikan Pertanian, Sungai Tekam (PPPTR) dan Sungai Pahang.

c. Sejarah penubuhan program homestay FELDA Jengka 25.

Inisiatif penubuhan FELDA Jengka 25 telah bermula sejak tahun 2002 dan antara usaha-usaha yang dilakukan untuk menarik penyertaan peneroka adalah seperti berikut:

- i. Ke kerapannya menerima Program anak angkat dari Institusi Pengajian Tinggi Tempatan seperti UiTM, UKM, UM dan UIA.
- ii. Pertandingan kebersihan dan keceriaan rumah.
- iii. Gotong-royong mengindahkan kawasan kampung diadakan secara lebih menyeluruh melibatkan semua individu dan badan-badan yang bergerak di rancangan.

Pada 21 Februari 2003, FELDA Jengka 25 telah menerima lawatan pemeriksaan dan penilaian oleh wakil-wakil Kementerian Kebudayaan, Kesenian dan Pelancongan Malaysia, Agensi Pelancongan Negeri Pahang, dan Persatuan Homestay Malaysia sebahagian syarat sebelum dilulus dan didaftarkan sebagai peserta Program Homestay di Malaysia. Setelah bincangan dilaksanakan seramai 43 orang telah menunjukkan minat dan kesungguhan untuk menyertai Program Homestay. Mereka telah dihantar menjalani kursus asas Homestay pada 26-30 Mei tahun 2003 di INFRA Bangi dan Homestay Relau Kedah. Sehubungan dengan itu, borang penyertaan telah diedar dan dihantar kepada Kementerian Kebudayaan, Kesenian dan Pelancongan Malaysia pada 18 Jun 2003.

Kesemua rumah telah memenuhi spesifikasi homestay dan pendaftaran Homestay FELDA Jengka 25 telah diperolehi secara rasmi pada 27 Mac 2004. Salah satu faktor penubuhan program homestay ini adalah potensi kehidupan 152 peneroka daripada pelbagai negeri yang sarat dengan budaya sendiri serta kepesatan sektor perladangan kelapa sawit (Rajah 3). Lima pakej homestay / inap desa ditawarkan iaitu pakej Harmoni, Budak Kota ke Desa, Kembara, Kursus dan Latihan serta *Free and Easy*. Pelancong berpeluang mengikuti lebih 20 aktiviti seperti program kebudayaan demonstrasi, membuat kuih tradisional, lawatan ke gua, memancing, melawat kilang kelapa sawit, permainan tradisional dan tinggal bersama keluarga peneroka. Produk pelancongan yang ditawarkan ini mampu menarik pelancong dalam dan luar negara seperti Singapura, Jepun, Indonesia, Pakistan, China, Afrika Selatan dan Amerika Syarikat.

Sumber: Pejabat Pengurusan FELDA Jenka 25, 2015

Rajah 3. Peta kawasan kajian (FELDA Jenka 25)

Hasil kajian

Profil sosio demografi responden

Pemboleh ubah bagi demografi penduduk kampung yang merangkumi beberapa bahagian utama iaitu jantina, umur, jantina, bangsa, agama dan umur serta tahap pendidikan. Berdasarkan kepada jenis responden di dua buah kampung yang dikaji golongan berkahwin atau berkeluarga adalah golongan majoriti dengan 49 orang (89.1%) daripada jumlah keseluruhan jumlah responden berbanding dengan golongan bujang iaitu 6 orang (10.9%). Perbezaan peratusan antara golongan bujang dan berkeluarga ini dipengaruhi oleh faktor pemilik asal tuan rumah yang telah menetap lama di kawasan kampung berkenaan seperti peneroka di FELDA Jenka 25 dan warga generasi pertama dan kedua FELCRA di Kampung Rumpun Makmur. Kebanyakan golongan bujang seperti pemuda dan remaja berhijrah ke kawasan luar untuk mendapatkan pekerjaan dan pendidikan. Oleh itu, kebanyakan responden yang tinggal di kampung berkenaan adalah golongan yang sudah berkahwin atau berkeluarga.

Berdasarkan dapatan kajian, majoriti responden di kedua-dua buah kampung terdiri di kalangan kumpulan umur 50-59 tahun iaitu sebanyak 17 orang (30.9%). Manakala, kumpulan

umur responden yang paling rendah ialah 20-29 tahun iaitu sebanyak 5 orang (9.1%). Responden lain diwakili oleh kumpulan umur antara 30-39 tahun iaitu sebanyak 11 orang (20%), diikuti 40-49 tahun ke atas sebanyak 12 orang (21.8%) dan 60 tahun ke atas sebanyak 10 orang (18.2%). Kebanyakan tuan rumah dan penduduk kampung di FELDA Jengka 25 dan Kampung Rumpun Makmur adalah di kalangan penduduk yang sudah berusia kerana terdiri daripada golongan generasi pertama peneroka FELDA Jengka 25 dan generasi pertama program penyusunan semula kampung di Rumpun Makmur.

Profil homestay

Bilangan bentuk penginapan, jenis bilik dan bilangan bilik disediakan yang diperolehhasil daripada kerja lapangan yang dijalankan. Bentuk penginapan bersama tuan rumah mencatatkan majoriti iaitu 100 peratus tuan rumah memberi penginapan bersama mereka. Ini adalah selari dengan konsep homestay iaitu tetamu atau pengunjung duduk atau tinggal bersama tuan rumah untuk menyelami cara hidup atau mendapatkan pengalaman secara langsung dan tidak langsung. Jenis bilik pula menunjukkan majoriti responden pengusaha homestay menyediakan bilik master/deluxe iaitu 17 bilik (68%) manakala 8 bilik perseorangan (32%). Hal ini disebabkan oleh keprihatinan tuan rumah untuk memberikan keselesaan kepada pengunjung untuk berehat dengan lebih selesa. Bilangan bilik pula menunjukkan sebanyak 19 pengusaha homestay menyediakan 1 bilik dan 6 orang pengusaha menyediakan 2 bilik. Hal ini disebabkan oleh faktor jumlah isi keluarga tuan rumah sedia ada serta ruang rumah yang terhad, oleh itu kebanyakan ruang bilik yang mampu disediakan adalah 1 bilik.

Pengurusan kebersihan dan keceriaan

a. FELDA Jengka 25

Kawasan FELDA Jengka 25 merupakan sebuah kawasan perkampungan yang terancang di bawah pengurusan Pihak FELDA (*Federal Land Development Authority*). Oleh itu, kawasan kampung ini sentiasa dikawal selia oleh Pihak Pengurusan FELDA untuk memastikan pengurusan kebersihan dan keceriaan di kawasan tersebut sentiasa bersih dan ceria. Di bawah pengurusan FELDA, terdapat satu Jabatan Pembangunan Komuniti yang berperanan dalam memastikan kebersihan dan keceriaan di kawasan tersebut terjaga. Jabatan Pembangunan Komuniti dibawah pengurusan FELDA ini berperanan untuk menyediakan dasar, merancang dan melaksanakan kerja-kerja yang berkaitan dengan pembangunan komuniti. Fokus utama penubuhan jabatan adalah untuk membangunkan kepimpinan/penyatuan, modal insan dan aspek pembangunan fizikal bagi menjamin kesejahteraan hidup warga FELDA. Selain itu, salah satu objektif dari jabatan ini ialah untuk mewujudkan persekitaran perkampungan FELDA untuk menjadi komuniti dalam taman yang dilengkapi infrastruktur yang baik, lengkap dan terurus (FELDA, 2014).

b. Kampung Rumpun Makmur

Kampung Rumpun Makmur merupakan sebuah perkampungan terancang di bawah penyeliaan pengurusan FELCRA Berhad (*Federal Land Consolidation and Rehabilitation Authority*). Oleh itu disebabkan asal usul kampung ini daripada projek penyusunan semula Kampung FELCRA. Salah satu Piagam Gerakan Desa Wawasan Rumpun Makmur adalah ingin mewujudkan kampung yang teratur, bersih dan indah. Matlamat Gerakan Desa Wawasan Rumpun Makmur

juga ingin menjadikan kampung ini sebagai sebuah kawasan penempatan semula Rumpun Makmur yang indah dan produktif serta cekap. Oleh demikian salah satu matlamat GDW Rumpun Makmur ialah ingin membentuk dan mewujudkan sebuah kawasan penempatan yang menarik berdaya maju dan menguntungkan serta menyediakan kemudahan infrastruktur (PPSK Rumpun Makmur, 2006).

Kampung ini mempunyai struktur jawatankuasa yang membolehkan pengurusan kebersihan dan keceriaan dijalankan dengan baik. Di bawah Jawatankuasa Kemajuan dan Keselamatan Kampung Rumpun Makmur (JKKK), biro keceriaan dan landskap telah ditubuhkan bagi menjayakan program keceriaan landskap di kampung tersebut. Di bawah biro ini, pelbagai aktiviti telah dilaksanakan. Terdapat dua program keindahan dan keceriaan yang pernah dilaksanakan oleh biro keceriaan dan landskap. Program pertama ialah melibatkan kebersihan dan mengindahkan persekitaran kampung, antaranya pembentukan 11 desa (Desa Zamrud, Permata, Delima Kasturi, Berlian, Intan, Sahnura, Emas, Mutiara, Baiduri Nilam), penanaman bunga sepanjang jalan dan tempat awam, pembinaan taman mini, dataran makmur, dan penanaman pokok teduhan seperti pokok Sentang, Mengkudu, dan Leban. Selain daripada itu pelbagai aktiviti gotong-royong yang telah dilaksanakan antaranya, gotong royong perdana dua bulan sekali, kawasan blok (seminggu sekali), kawasan masjid (dua minggu sekali), tanah perkuburan (setiap enam bulan sekali), kawasan padang bola sepak (dua bulan sekali). Manakala program kedua ialah program menghijau serta mencantikkan kawasan dan halaman rumah. Antara aktiviti yang terkandung program ini ialah mengadakan kursus-kursus hiasan dalaman dan luar rumah, landskap yang dijalankan oleh INFRA dan FELCRA, gotong royong rumah ke rumah dan setiap blok, penanaman pokok buah-buahan di belakang rumah, tanaman bunga berpagar (kawasan perumahan di kampung ini tidak dibenarkan membuat pagar kerana ingin memupuk semangat muhibah) dan akhir pengwujudan kebun dapur (PPSK Rumpun Makmur, 2006).

Tahap kesedaran pengurusan kebersihan dan keceriaan

a. Tahap kesedaran pengurusan kebersihan

Penjagaan kebersihan persekitaran seperti ditunjukkan dalam Jadual 1 merupakan amalan yang perlu menjadi teras kepada masyarakat di kawasan pelancongan dalam menarik dan menjaga imej reputasi kawasan tersebut sebagai destinasi pelancongan. Aspek pertama yang dinilai adalah masyarakat setempat mempunyai kesedaran yang tinggi terhadap kebersihan kampung dan rumah, keseluruhan penduduk menjawab tinggi dan sederhana dengan pandangan tersebut iaitu masing-masing mencatatkan peratusan 40.0% dan 45.5%. Ini disebabkan kawasan perumahan yang terancang dan tersusun menyebabkan mereka mempunyai tempat pembuangan sampah yang sesuai di kedua-dua kawasan perkampungan. Setiap rumah di FELDA Jengka 25 mempunyai tong sampah untuk dipungut oleh kontraktor pembersihan yang dilantik untuk dihantar ke tapak pelupusan. Manakala, begitu juga di Kampung Rumpun Makmur kawasan rumah di sini mempunyai tapak pelupusan sampah awam yang disediakan dan penduduk kampung boleh melupuskan sampah berkenaan di kawasan yang disediakan jauh dari kawasan rumah penduduk lain.

Pembiakan nyamuk dan lalat di kawasan sekitar rumah dapat meningkatkan risiko untuk mendapat kesan kesihatan kepada tuan rumah atau tetamu. Oleh itu, aspek membasmi pembiakan lalat dan nyamuk denggi bagi memastikan keselesaan pengunjung/pelancong mendapati sebanyak 45 peratus responden menjawab tinggi, 34.5 peratus responden menjawab sederhana,

14.5 peratus responden menjawab sangat tinggi, manakala rendah dan sangat rendah masing-masing adalah 1.8 peratus. Pengusaha-pengusaha homestay menyatakan bahawa mereka mengambil langkah berjaga-jaga dengan tidak membuang sampah di kawasan rumah untuk mengelakkan air takungan di dalam bekas takungan sampah. Selain daripada itu juga mereka sering menyelenggara atau menutup bekas takungan air di rumah mereka seperti longkang dan tong curahan air hujan bagi mengelakkan pembiakan nyamuk dan wabak denggi. Kebanyakan pengusaha homestay mereka telah dibekalkan maklumat atau ilmu pengetahuan mengenai penjagaan kebersihan rumah menerusi kursus yang telah dijalankan oleh pihak INFRA dan garis panduan yang dikeluarkan oleh Kementerian Pelancongan. Misalnya di FELDA Jengka 25 mereka sering mengadakan pemantauan berkala dari Jabatan Kesihatan Maran untuk mengadakan kempen dan melakukan ‘fogging’ di kawasan yang disyaki mempunyai tempat pembiakan nyamuk aedes. Kebanyakan responden yang ditanya, mereka juga menyatakan bahawa mereka sering mengemas dan menceriakan kawasan rumah mereka untuk menyambut kedatangan tetamu untuk tinggal di rumah mereka. Namun begitu ada juga segelintir pengusaha homestay yang gagal mematuhi spesifikasi kebersihan yang dititikberatkan terutama di bahagian dapur, dan plat homestay mereka ditarik oleh wakil pemeriksa Kementerian Pelancongan.

Manakala aktiviti gotong-royong amat penting dalam meningkatkan kebersihan kampung mereka. Pelaksanaan aktiviti gotong-royong dalam kawasan kampung merupakan salah satu kaedah bagi memastikan kualiti persekitaran kampung terpelihara dari segi kebersihan, bahkan aktiviti sebegini dapat memupuk semangat kejiranan yang kuat di kalangan penduduk kampung melalui sikap kerjasama dan saling tolong menolong di antara satu sama lain.

Memproses lebih makanan ataupun sisa organik untuk dijadikan sebagai baja bagi mengelakkan pembiakan lalat dan tikus adalah salah satu cara untuk mengelakkan berlakunya pencemaran bau dan pembiakan lalat atau tikus di rumah penduduk. Aspek ini amat penting untuk menjaga keselesaan pengunjung dan keluarga tuan rumah. Mengikut dapatan kajian menunjukkan 43.6 peratus responden menjawab sederhana. Hal menunjukkan kebanyakan responden masih membuang sisa organik ke tapak pelupusan sampah dan tidak mengambil berat terhadap amalan ini, manakala sebanyak 36.4 peratus dan 1.8 peratus responden masing-masing menjawab tinggi dan sangat tinggi di mana ada di kalangan responden yang menggunakan sisa organik seperti sisa lebih makanan dan perut ikan untuk dijadikan sebagai baja tanaman di belakang rumah. Selebihnya sebanyak 16.4 peratus dan 1.8 peratus responden masing-masing menjawab rendah dan sangat rendah di mana mereka langsung tidak menggunakan sisa organik sebagai baja dan hanya membuang sisa tersebut ke tapak pelupusan sampah bagi mengelakkan bau busuk dan pembiakan lalat.

Jadual 1. Tahap kesedaran pengurusan kebersihan di kedua-dua kawasan perkampungan

Kesedaran kebersihan	Skala				
	1 Sangat tinggi	2 Tinggi	3 Sederhana	4 Rendah	5 Sangat rendah
Masyarakat setempat mempunyai kesedaran yang tinggi terhadap penjagaan kebersihan kampung dan rumah.	14.5	40.0	45.5		
Selalu mengingatkan pengunjung supaya membuang sampah di tong sampah yang disediakan.	16.4	41.8	34.5	7.3	
Melakukan pemeriksaan terhadap kebersihan dan keceriaan rumah seperti membasmi	14.5	45.5	36.4	1.8	1.8

pembiakan lalat dan nyamuk denggi bagi memastikan keselesaan pengunjung/pelancong.					
Menyediakan tong sampah/menyediakan kemudahan bagi menguruskan sisa sampah dari rumah.	21.8	41.8	34.5	1.8	
Menyertai aktiviti-aktiviti gotong royong untuk kebersihan atau keceriaan yang dijalankan di kampung.	23.6	45.5	29.1	1.8	
Mengamalkan konsep kitar semula di rumah.	10.9	32.7	54.5	1.8	
Pihak kerajaan atau berkepentingan sentiasa memberi galakan dan bantuan dalam kebersihan rumah atau kampung.	10.9	52.7	34.5	1.8	
Kawasan persekitaran kampung/ homestay di jaga dengan baik dan bersih untuk menyambut kehadiran pengunjung.	16.4	56.4	27.3		
Memproses lebih makanan ataupun sisa organik untuk dijadikan sebagai baja bagi mengelakkan pembiakan lalat dan tikus.	1.8	36.4	43.6	16.4	1.8
Mengelakkan pencemaran longkang dan saliran air dengan tidak membuang sampah ataupun sisa di dalam longkang atau saliran air.	10.9	47.3	40.3	1.8	
Tempat / kawasan rekreasi / kawasan tumpuan aktiviti pelancong dijaga dengan baik dan bersih dari sampah sarap dan pencemaran.	10.9	50.9	36.4	1.8	

b. Tahap kesedaran terhadap pengurusan kebersihan di antara Kampung Rumpun Makmur dan FELDA Jengka 25.

Ujian Khi kuasa dua di Jadual 2 menunjukkan nilai p bagi ujian Khi Kuasa Dua Pearson ialah .000, iaitu $p < .05$. Ia menunjukkan terdapat perbezaan signifikan terhadap tahap kesedaran pengurusan kebersihan kampung dan rumah antara Kampung Rumpun Makmur dan FELDA Jengka 25. Hasil analisis menunjukkan FELDA Jengka 25 mempunyai tahap peratusan kesedaran tinggi dan sangat tinggi iaitu masing-masing 65.4 peratus dan 26.9 peratus berbanding Kampung Rumpun Makmur iaitu 17.2 peratus dan 3.4 peratus. Hal ini disebabkan kawasan perkampungan mereka mempunyai badan pengurusan yang lebih sistematik dan komited terhadap pengurusan kebersihan. Ini ditunjukkan melalui program-program yang dijalankan oleh pihak pengurusan FELDA seperti program pengurusan kutipan sampah dan pembersihan kawasan awam melalui dana dan caruman peneroka, kitar semula, dan program Round Sustainable Palm Oil (RSPO) yang sedikit sebanyak telah memberikan kesan kepada amalan penduduk sekitar kawasan FELDA Jengka 25 ini.

Selain itu, pihak pengurusan FELDA mempunyai sebuah jabatan khas iaitu Jabatan Pembangunan Komuniti yang berperanan dalam memastikan kebersihan di kawasan penempatan penduduk sentiasa terjaga dan terurus. Jabatan ini berperanan dalam menyediakan dasar, merancang dan melaksanakan kerja-kerja yang berkaitan dengan pembangunan komuniti. Dengan pelbagai aktiviti yang dijalankan oleh pihak pengurusan FELDA telah memberikan kesan atau impak kepada penduduk setempat di kawasan berikut untuk lebih mementingkan kebersihan berbanding Kampung Rumpun Makmur. Kampung Rumpun Makmur tidak mempunyai sistem kutipan sampah berjadual dan setiap penghuni rumah sendiri perlu membuang sampah di kawasan tapak sampah yang telah disediakan. Kampung ini juga dikatakan

tidak mempunyai dana atau peruntukan yang tetap dalam memastikan aktiviti kebersihan kampung dijalankan. Peruntukan atau dana yang dipohon adalah mengikut keperluan dan tujuan aktiviti itu dijalankan, oleh itu aktiviti kebersihan dan keceriaan yang dilakukan hanya mengikut tujuan semasa sahaja.

Jadual 2. Tahap kesedaran terhadap penjagaan kebersihan kampung dan rumah

Lokasi	Masyarakat setempat mempunyai kesedaran yang tinggi terhadap penjagaan kebersihan kampung dan rumah.		
	Sangat tinggi	Tinggi	Sederhana
Kampung Rumpun Makmur	3.4%	17.2%	79.3%
FELDA Jengka 25	26.9%	65.4%	7.7%
Total	14.5%	40.0%	45.5%

Jadual 3: Tahap kesedaran terhadap penjagaan kebersihan kampung dan rumah

Butiran	Nilai	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	28.607 ^a	2	.000
Likelihood Ratio	32.533	2	.000
Linear-by-Linear Association	24.127	1	.000
N of Valid Cases	55		

a. 2 cells (33.3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3.78.

Kajian ini dengan jelas telah membincangkan bahawa program homestay adalah salah satu strategi pelancongan di luar bandar. Justeru, melihat kepada konteks Pelancongan dan salah satu daripada set Model Usahasama Strategik dalam industri pelancongan, program homestay adalah salah satu Program Pelancongan Desa dan ia memerlukan penyertaan, sokongan, dan kesediaan ahli-ahli komuniti bagi memastikan Program Homestay dapat dikekalkan. Selain itu juga, penduduk perlu diberi peluang untuk melibatkan diri dalam pembangunan komuniti luar bandar, kerana projek berasaskan komuniti seperti Program Homestay sukar beroperasi secara optimum sekiranya tanpa penglibatan masyarakat desa di sekelilingnya. Bahkan, dalam membangunkan pembangunan projek luar bandar seperti program homestay, peserta perlu memiliki pengetahuan yang betul dan tepat termasuklah pendekatan saintifik bagi melaksanakan projek yang dirancang di samping haruslah mempunyai seorang ketua yang aktif, dinamik dan mampu untuk mengambil inisiatif dalam memajukan pembangunan yang dirancang (Mohd Mahathir, 2013).

Implikasi dasar

Berdasarkan kajian ini, penyertaan masyarakat dalam proses perancangan pelancongan yang disarankan adalah satu cara bagi melaksanakan pelancongan yang mampan. Ia dijangka bahawa, pendekatan ini boleh meningkatkan keupayaan masyarakat dengan mengurangkan kesan negatif pelancongan di samping meningkatkan kesan positif. Ia juga mampu menjadikan homestay sebagai satu lagi produk yang boleh diangkat dalam meningkatkan keupayaan negara dalam menerima kedatangan pelancong dan meningkatkan pendapatan negara melalui perbelanjaan pelancong dan pembangunan dalam masyarakat setempat. Malahan faedah daripada program

homestay kepada komuniti ialah pemerksaan dalam budaya Malaysia dan pengurusan kebersihan sebagai pengantara utama dapat dipromosikan dan dibangunkan secara lestari kerana pendapatan mengalir ke tangan komuniti itu sendiri dan pengetahuan ahli komuniti itu sendiri mengenai sumber warisan kepunyaan mereka meningkat. Sekaligus menyokong dan mematuhi garis panduan yang telah ditetapkan oleh Kementerian Pelancongan Malaysia yang meletakkan program homestay bersama dalam Pelan Pembangunan Desa yang disediakan untuk memastikan pembangunan pelancongan inap desa diberi perhatian yang lebih teliti dalam pembangunan di luar bandar.

Kesimpulan

Kajian mengenai aspek pengurusan persekitaran seperti kebersihan dan keceriaan atau garis panduan homestay perlu diperluaskan bagi menambah sumber ilmu berkaitan kajian mengenai homestay tempatan. Dalam kajian ini, pengkaji menggunakan aspek kebersihan dan keceriaan di sebagai elemen utama ditekankan di dalam kawasan perkampungan homestay. Walaupun kedua-dua kampung tersebut dikatakan telah kurang menerima kedatangan pelancong dan pengunjung, kajian seperti ini harus diperluaskan ke kawasan perkampungan homestay yang lain bagi melihat sejauh mana tahap kesedaran penduduk setempat mengenai aspek kebersihan dan keceriaan serta pematuhan terhadap garis panduan homestay yang telah dikeluarkan. Kajian seperti mampu melihat sejauh mana kesedaran penduduk setempat mengenai impak program homestay yang telah dijalankan di kawasan mereka. Oleh itu kebersihan dan keceriaan memainkan peranan yang penting dalam memastikan sesebuah aktiviti pelancongan itu berjaya sekaligus dapat menaikkan imej pelancongan negara Malaysia.

Rujukan

- Arunesh, P. D., Ajay, B., & Narendra, K. (2014). A rural tourism: A strong approach towards sustainable tourism management in India. *Eduved Global Management Research*, 1 (1), 66-72.
- FELCRA, PPSK. (2011). Program Penyusunan Semula Kampung. Rumpun Makmur. *Profail Homestay Rumpun Makmur*. Pahang.
- FELCRA PPSK (2006). Program Penyusunan Semula Kampung. Rumpun Makmur. *Mesyuarat Penyelasaran GDW Rumpun Makmur: Sejarah dan profil kampung*. Pahang.
- Jabatan Kerja Raya Temerloh. 2012. Peta Jalan Daerah Temerloh. Retrieved from: <http://www.jkrtemerloh.net>.
- Jabatan Komunikasi Korporat FELDA. 2013. FELDA Pemangkin Transformasi. Retrieved from: <http://www.penerangan.gov.my>
- Jabatan Perancangan Bandar dan Desa Semenanjung Malaysia. (2011). Amalan gotong-royong. Retrieved from: <http://smp.townplan.gov.my>.
- Jabil Mapjabil, Siti Asma' Mohd Rosdi, Munir Shuib, Sharmini Abdullah. (2011). Pembangunan program homestay di Wilayah Utara Semenanjung Malaysia: Profil, produk dan prospek. *Jurnal Geografi*, 7 (2), 45-54.
- Mohd Mahathir Suhaimi Shamsuri. (2013). *Strategi pembangunan program homestay Kampung Kangkar Merlimau*. (Masters thesis). Universiti Tun Hussein Onn Malaysia.

- Pejabat Pengurusan FELDA Duriah Hijau 25. (2015). *Profail Homestay FELDA Jengka 25. Pahang.*
- Rosazman Hussin, & Velan Kunjumar. (2014). Sustainable community based tourism (CBT) through homestay programme in Sabah, East Malaysia. *Journal of Social Science Research*, 41-61.
- Rosniza Aznie Che Rose, Norazimah Terbizi, Rosmiza Mohd Zainol, Novel Lyndon, Mokhtar Jaafar. (2015). Potensi Kuala Sanglang, Perlis sebagai destinasi agropelancongan: Satu kajian tanggapan pelancong. *Geografia Malaysian Journal of Society and Space*, 11 (8), 27-37.